

**สิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม :
ศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างไทยกับสหราชอาณาจักร**

**Victims' Rights in the Justice Process:
A Comparative Study between Thailand and the United Kingdom**

จิราพรรณ พิมพ์วรรณวงศ์

Chirapan Pimwanwong

ทนายความ บริษัท ที่ปรึกษากฎหมาย ซีเอสไอ จำกัด

Attorney-at-Law, The Lawyers Council of Thailand Under the Royal Patronage

Corresponding Author. E-mail: Chthailandlawyer@gmail.com

Received August 1, 2025; Revised August 25, 2025; Accepted August 27, 2025

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แต่กฎหมายเหล่านี้ยังประสบข้อจำกัด หลายประการ อาทิ การขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ การไม่ครอบคลุมสิทธิด้านจิตใจและสังคม การมีขั้นตอนที่ซับซ้อน รวมทั้งการไม่มีกฎหมายเฉพาะที่รับรองสิทธิผู้เสียหายอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เสียหายจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงสิทธิที่พึงมีได้อย่างแท้จริงบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาทางข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายว่าด้วยสิทธิของผู้เสียหายในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรซึ่งมีการพัฒนากฎหมายและกลไกคุ้มครองผู้เสียหายที่ยืดหยุ่น “ความยุติธรรมที่ยืดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง” และ “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” ผ่านเครื่องมือสำคัญ เช่น Victims' Code Criminal Injuries Compensation Authority (CICA) และ Victim Personal Statement (VPS) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ระบบไทยยังมีลักษณะมุ่งเน้นกระบวนการทางกฎหมายและการเยียวยาทางการเงินเป็นหลัก ขณะที่ระบบอังกฤษให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายตลอดกระบวนการยุติธรรมและการเยียวยาแบบองค์รวมจากการเปรียบเทียบ บทความเสนอให้ประเทศไทยปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุมสิทธิผู้เสียหายในทุกมิติ จัดตั้งหน่วยงานอิสระเพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานสิทธิ จัดตั้งศูนย์บริการผู้เสียหายแบบเบ็ดเสร็จ และพัฒนาระบบแจ้งเตือนสถานะคดี เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในประเทศไทยมีความครอบคลุม มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิ; ผู้เสียหาย; กระบวนการยุติธรรม; ศึกษาเปรียบเทียบ

Abstract

At present, although Thailand has enacted legislation concerning the protection of victims' rights in criminal justice proceedings, such as the Criminal Procedure Code and the Act on Compensation and Expenses

for Injured Persons and Defendants in Criminal Cases B.E. 2544 (2001) , such legislation remains subject to a number of limitations. These include, inter alia, the lack of effective enforcement, the failure to adequately encompass psychological and social rights, the existence of overly complex procedural requirements, as well as the absence of specific legislation that systematically safeguards victims’ rights. Consequently, a considerable number of victims are deprived of genuine access to the rights to which they are legally entitled. This article examines the factual and legal dimensions of victims’ rights in Thailand, with a comparative perspective on the United Kingdom, where victim protection has evolved under the concepts of victim – centered justice and restorative justice. The study employs a comparative legal analysis, focusing on key instruments in the United Kingdom, namely the Victims’ Code, the Criminal Injuries Compensation Authority (CICA), and the Victim Personal Statement (VPS). The findings demonstrate that Thailand’s system remains primarily oriented toward legal procedures and financial compensation, while the United Kingdom emphasizes victims’ active participation throughout the justice process and provides more holistic forms of redress. Based on the comparative analysis, the article proposes reforms for Thailand, including the enactment of comprehensive legislation to guarantee victims’ rights in all dimensions, the establishment of an independent supervisory body, the creation of one-stop victim service centers, and the development of a case-status notification system. Such reforms would enhance the effectiveness, comprehensiveness, and alignment of Thailand’s victim protection framework with international standards.

Keywords: Victims’ rights protection; Victims; Criminal justice process; Comparative study

บทนำ

สิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมเป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานของระบบยุติธรรมทางอาญาที่มีความสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการสร้างความไว้วางใจต่อรัฐ แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่รับรองสิทธิของผู้เสียหาย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ พ.ศ. 2544 แต่ในทางปฏิบัติกลับพบข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ การขาดกลไกบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ การไม่ครอบคลุมสิทธิด้านจิตใจและสังคม การไม่มีกฎหมายเฉพาะที่รับรองสิทธิของผู้เสียหายอย่างเป็นระบบ และการไม่พัฒนากฎหมายให้ทันสมัยสอดคล้องกับแนวโน้มสากล ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เสียหายจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงสิทธิของตนได้เต็มที่ และยังรู้สึกถูกละเลยในกระบวนการยุติธรรม

ในทางตรงกันข้าม สหราชอาณาจักรได้พัฒนากฎหมายและนโยบายคุ้มครองผู้เสียหายอย่างต่อเนื่องโดยยึดแนวคิด “ความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง” (victim-centred justice) และ “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (restorative justice) ผ่านมาตรการเชิงรุก เช่น การกำหนดสิทธิขั้นต่ำใน Victims’ Code การให้ค่าชดเชยผ่าน CICA และการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสื่อสารผลกระทบต่อศาลผ่าน VPS

ระบบเหล่านี้ทำให้ผู้เสียหายมีบทบาทจริงในกระบวนการยุติธรรมและได้รับการเยียวยาอย่างรอบด้าน ความแตกต่างเชิงโครงสร้างและเชิงนโยบายดังกล่าวนำไปสู่คำถามสำคัญว่า ประเทศไทยสามารถประยุกต์แนวทางใดจากสหราชอาณาจักรเพื่อลดข้อจำกัดทางกฎหมายและเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ปัญหาทางข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในระบบไทย เปรียบเทียบกับระบบอังกฤษ และนำเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายและกลไกที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้กลายเป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่มีได้จำกัดเพียงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำผิดอาญา แนวคิดการมองผู้เสียหายเป็น “ศูนย์กลาง” (victim-centred justice) ได้รับการยอมรับมากขึ้นในระบบกฎหมายของหลายประเทศ โดยถือว่าผู้เสียหายมีสถานะเป็น “ผู้มีสิทธิ” (right-holder) มิใช่เพียงพยานที่รัฐใช้ประกอบการพิจารณาคดี (Manikis, 2015)

พัฒนาการสำคัญของแนวคิดนี้ปรากฏชัดในการประกาศขององค์การสหประชาชาติเรื่อง “หลักการพื้นฐานของความยุติธรรมสำหรับผู้เสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจในทางที่ผิด” (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) เมื่อปี ค.ศ. 1985 ซึ่งได้กำหนดหลักสิทธิพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรมและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม สิทธิในการได้รับข้อมูลและการสนับสนุนทางด้านจิตใจ สิทธิในการได้รับการชดเชย และสิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม (UN General Assembly, 1985) หลักการดังกล่าวกลายเป็นแนวทางสากลที่ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและกฎหมายภายใน

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ผู้เสียหายจำนวนมากกลับยังรู้สึก “ถูกละเลย” หรือ “ไม่มีตัวตน” ภายในระบบยุติธรรม แม้ในประเทศที่มีกฎหมายรองรับสิทธิผู้เสียหายอย่างชัดเจนแล้วก็ตาม ตัวอย่างจากการศึกษาของ Manikis (2015) ชี้ให้เห็นว่า ในหลายกรณี ผู้เสียหายมิได้รับแจ้งสิทธิของตนเอง ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ ถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าร่วมการพิจารณาคดี หรือไม่ได้รับข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับความคืบหน้าของคดีเลย ซึ่งทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “victim re-victimization” หรือการถูกกระทำซ้ำจากระบบที่ควรเป็นที่พึ่งของผู้เสียหายเอง

ในสหราชอาณาจักร แนวทางในการยกระดับสิทธิผู้เสียหายได้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เช่น การตรากฎหมาย Victims' Code ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติภาคบังคับให้หน่วยงานตำรวจ อัยการ และศาลต้องดำเนินการตามสิทธิขั้นต่ำของผู้เสียหาย ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งข้อมูลคดี การอำนวยความสะดวกด้านภาษา การให้การเป็นส่วนตัว ตลอดจนสิทธิในการยื่นคำแถลงผลกระทบทางอารมณ์หรือร่างกาย

(Victim Personal Statement) เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาโทษ (Home Office, 2020) นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานกลางอย่าง Criminal Injuries Compensation Authority (CICA) ที่ทำหน้าที่จ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย โดยไม่จำเป็นต้องรอคำพิพากษาเป็นที่สุดก่อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบของรัฐ ในการเยียวยาความเดือดร้อนจากอาชญากรรม

ในทางตรงกันข้าม ระบบกฎหมายไทย แม้มีความพยายามในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย เช่น พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น มาตรา 30 และมาตรา 44/1 ที่เปิดทางให้ผู้เสียหายร้องขอสิทธิหรือเข้าร่วมในฐานะโจทก์ร่วมได้ (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2563) แต่การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังคงประสบปัญหาหลายประการ ทั้งในด้านความล่าช้า ความไม่ทั่วถึงของการแจ้งสิทธิการขาดกลไกสนับสนุนเฉพาะทาง และการไม่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างแท้จริง

แนวคิดเรื่องสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม

1. นิยามผู้เสียหาย (Victim) ตามกฎหมาย

การกำหนดนิยาม “ผู้เสียหาย” หรือ victim ในทางกฎหมายและสังคมศาสตร์มีความหลากหลาย และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยทั่วไป ผู้เสียหายหมายถึงบุคคลธรรมดา (หรือกลุ่มบุคคล) ที่ได้รับผลกระทบทางร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน หรือเสื่อมเสียชื่อเสียง จากการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายอาญา ในระดับกฎหมายฐานราก เช่นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย “ผู้เสียหาย” ถูกระบุว่า เป็นผู้ที่ได้รับ ความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิด และได้รับสิทธิร้องขอให้ศาลคุ้มครอง รับชดเชย หรือเข้าร่วมในฐานะโจทก์ร่วม (มาตรา 30, 44/1) อย่างไรก็ตามการตีความในทางปฏิบัติ มักมีความจำกัด เนื่องจากผู้เสียหายจำนวนมากไม่ทราบหรือไม่เข้าใจสิทธิของตน (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2563)

2. พัฒนาการสิทธิผู้เสียหายในระดับสากล

1) ประกาศองค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 1985 (UN Declaration 1985) เมื่อปี พ.ศ. 2528 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีมติรับรอง “ประกาศหลักการพื้นฐานแห่งความยุติธรรมสำหรับผู้เสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจในทางที่ผิด” (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) ซึ่งถือเป็นหมุดหมายสำคัญในการส่งเสริมสิทธิผู้เสียหายในระดับสากล โดยประกาศดังกล่าวได้กำหนดหลักการพื้นฐานสำหรับการคุ้มครองผู้เสียหายไว้อย่างครอบคลุม ตลอดจนแนวทางเชิงนโยบายเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้เสียหายในอนาคต (UN General Assembly, 1985)

ประกาศฉบับนี้นับเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงแนวคิดจากเดิมที่มองผู้เสียหายในฐานะเพียงพยานของรัฐ มาเป็น “ผู้มีสิทธิ” ที่รัฐและกลไกของกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่โดยตรงในการคุ้มครอง ดูแล และฟื้นฟูความเสียหาย (NCJRS, 2005) อันเป็นการยกระดับฐานะทางกฎหมายและสังคมของผู้เสียหายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น หลักการจากประกาศฉบับนี้ได้รับการยอมรับและนำไป

ประยุกต์ใช้ในกฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย เช่น Directive 2012/29/EU ของสหภาพยุโรป ซึ่งวางกรอบขั้นต่ำด้านสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการอาญา Victims' Rights Act ของสหรัฐอเมริกา ที่รับรองสิทธิในการรับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็นต่อศาล และ Victims Bill of Rights ของแคนาดา ที่ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการเข้าถึงบริการและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (UNAFEI, 2005)

2) แนวโน้มระดับโลกเกี่ยวกับสิทธิที่บังคับใช้ การมีส่วนร่วม และการเยียวยา
ในระดับสากล หลายประเทศได้พัฒนาระบบการคุ้มครองผู้เสียหายให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านสิทธิที่สามารถบังคับใช้ได้จริง การมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และการได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม หนึ่งในแนวทางสำคัญคือการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อให้บริการและสนับสนุนผู้เสียหายโดยตรง เช่น Victim Support ในสหราชอาณาจักร Victim Services Canada ในแคนาดา และ Criminal Injuries Compensation Authority (CICA) ซึ่งมีหน้าที่ในการพิจารณาจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมโดยไม่ต้องรอฟผลคำพิพากษา

จากงานวิจัย พบว่า การใช้กระบวนการ restorative justice ส่งผลเชิงบวกต่อสภาพจิตใจของผู้เสียหายอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในแง่ของการลดความรู้สึกโกรธ ความกลัว หรือความรู้สึกเป็นเหยื่อที่ไร้อำนาจ อีกทั้งยังมีส่วนช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิด ในทำนองเดียวกัน การศึกษาในปี 2023 เกี่ยวกับผลกระทบทางจิตวิทยาของกระบวนการสมานฉันท์ต่อผู้เสียหายยังพบว่า ผู้ที่เข้าร่วมรู้สึกว่าได้ได้รับการยอมรับ ฟัง และได้รับความยุติธรรมมากกว่าการดำเนินคดีแบบเดิมเพียงลำพัง (The Psychological Impact, 2023)

3. แนวคิดความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง และ ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

1) ความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง (Victim-Centred Justice) แนวคิด “ความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง” มุ่งเน้นการเคารพศักดิ์ศรีของผู้เสียหาย ให้มีบทบาทและเสียงในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม มิใช่เพียงเป็นพยาน แต่เป็นผู้มีสิทธิที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากอาชญากรรม

Belooof (1999) ได้วิเคราะห์ว่า หากระบบยุติธรรมถูกออกแบบในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายอย่างเป็นระบบ จะช่วยสร้างความรู้สึกได้รับการยอมรับ เคารพ และเห็นคุณค่า ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการเยียวยาทางจิตใจ ลดความรู้สึกด้อยค่า และเสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อระบบยุติธรรมโดยรวม ในทางปฏิบัติ การส่งเสริมแนวคิด victim-centred justice จำเป็นต้องมีนโยบายและแนวทางดำเนินการที่ชัดเจนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ในสหราชอาณาจักร มีการจัดให้ผู้เสียหายสามารถยื่น Victim Personal Statement (VPS) ซึ่งเป็นถ้อยแถลงเกี่ยวกับผลกระทบทาง

ร่างกาย จิตใจ หรือสังคมที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม โดยศาลจะนำไปพิจารณาร่วมในการกำหนดโทษ (Home Office, 2020)

นอกจากนี้ ยังมีระบบอื่นที่สนับสนุนสิทธิผู้เสียหายในทางปฏิบัติ เช่น การแจ้งเตือนสถานะคดีหรือการปล่อยตัวผู้กระทำผิดล่วงหน้า การให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาหรือกฎหมาย และการมีเจ้าหน้าที่ประสานงานโดยตรง ซึ่งกลไกเหล่านี้ช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและสร้างความมั่นใจให้กับผู้เสียหายว่า พวกเขาไม่ถูกทอดทิ้งจากกระบวนการยุติธรรม

2) ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นจากแนวทางความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งเน้นให้กระบวนการยุติธรรมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การลงโทษผู้กระทำผิด แต่ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูความเสียหายและความสัมพันธ์ที่ถูกทำลายไปจากการกระทำผิด แนวทางนี้เสนอให้ทั้งผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อสร้างความเข้าใจ การเยียวยา กลไกพื้นฐานที่ใช้ในกระบวนการ restorative justice ประกอบด้วยหลายรูปแบบ เช่น การพบปะพูดคุยระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิด (Victim-Offender Dialogue) การประชุมกลุ่มแบบครอบครัวหรือชุมชน (Family Group Conferencing) และระบบสนับสนุนผู้กระทำผิดภายหลังการปล่อยตัว (Circles of Support and Accountability) และความรับผิดชอบร่วมกัน (Restorative justice, 2025)

จากงานวิจัยในหลายประเทศ พบว่าการใช้ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ส่งผลในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะต่อผู้เสียหาย เช่น ช่วยลดอาการผิดปกติทางจิตหลังประสบเหตุ (Post-Traumatic Stress Disorder: PTSD) ลดความรู้สึกโกรธหรือหวาดกลัว และช่วยสร้างความรู้สึกว่าได้รับการรับฟังและยอมรับมากขึ้น ในขณะที่ฝั่งผู้กระทำผิดก็มีแนวโน้มแสดงความสำนึกผิดและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนมากขึ้นอย่างชัดเจน ตัวอย่างประเทศที่นำกระบวนการความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในระดับนโยบายอย่างแพร่หลาย ได้แก่ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย แคนาดา และสหราชอาณาจักร โดยมีการนำรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ในคดีหลากหลายประเภท ตั้งแต่คดีอาชญากรรมรุนแรง เช่น ทำร้ายร่างกายและล่วงละเมิดทางเพศ ไปจนถึงคดีในกลุ่มเยาวชนหรือชุมชนที่ต้องการแนวทางฟื้นฟูมากกว่าลงโทษ

กฎหมายและมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายในประเทศไทย

โดยสามารถสรุปกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 และมาตรา 44/1

ประเทศไทยมีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสะท้อนอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยใน **มาตรา 2(4)** ได้ให้

คำจำกัดความของ “ผู้เสียหาย” ว่าหมายถึง “บุคคลผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดแต่การกระทำ ความผิดอาญา” ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการรับรองสถานะของผู้เสียหายในกระบวนการพิจารณาคดี (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2566)

มาตรา 30 เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอเป็น “โจทก์ร่วม” กับพนักงานอัยการในคดีอาญา โดยการเป็นโจทก์ร่วมนี้ทำให้ผู้เสียหายมีบทบาทในกระบวนการพิจารณาคดีมากขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่พยาน แต่เป็นผู้ดำเนินคดีในส่วนที่เกี่ยวกับความเสียหายของตน เช่น การขอคุ้มครองทรัพย์สิน หรือขอให้ศาลกำหนดมาตรการความปลอดภัยส่วนบุคคลในระหว่างการดำเนินคดี (International Commission of Jurists [ICJ], 2008)

ในส่วนของ มาตรา 44/1 ซึ่งได้มีการเพิ่มเติมในภายหลังนั้น เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่สนับสนุนสิทธิของผู้เสียหาย โดยเปิดทางให้ผู้เสียหายสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีการชดเชยค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดในระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ ทั้งยังรับรองสิทธิของผู้เสียหายในการได้รับแจ้งความคืบหน้าของคดีจากเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะอัยการหรือเจ้าพนักงานที่รับผิดชอบ (PDLegal, 2024)

แม้ว่าการบัญญัติเหล่านี้จะมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมสิทธิผู้เสียหายให้มีบทบาทและอำนาจในกระบวนการยุติธรรม แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาหลายประการ อาทิ ความซับซ้อนของขั้นตอนการยื่นคำร้อง เช่น ต้องยื่นในระยะเวลาที่จำกัดก่อนศาลเริ่มไต่สวนพยานหลักฐาน รวมถึงต้องจัดเตรียมเอกสารและหลักฐานจำนวนมาก เช่น รายงานแพทย์ บันทึกแจ้งความ หรือเอกสารแสดงความเสียหายทางทรัพย์สิน (UNAFEI, 2005) อีกทั้งงานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ผู้เสียหายจำนวนมากไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวจากพนักงานสอบสวนหรืออัยการ ทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม เช่น ไม่ทราบว่าตนสามารถเป็นโจทก์ร่วม หรือสามารถยื่นคำร้องขอค่าชดเชยในระหว่างพิจารณาคดีได้

นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานอัยการสูงสุด หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังไม่มีแนวปฏิบัติมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) ที่กำหนดหน้าที่ในการแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายอย่างชัดเจน ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถปฏิบัติได้ทั่วถึงทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือกับกลุ่มประชากรเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้หญิง หรือแรงงานข้ามชาติ (Human Rights Development Foundation, 2019)

2. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

แม้กฎหมายจะมีเจตนารมณ์ในการอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและลดภาระแก่ผู้เสียหาย แต่ในทางปฏิบัติก็ยังพบข้อจำกัดหลายประการ นอกจากนี้ การกำหนดให้ผู้เสียหายต้องจัดเตรียมเอกสารและหลักฐานที่ครบถ้วน เช่น ใบรับรองแพทย์ รายงานของตำรวจ หลักฐานรายจ่าย หรือ

แม้แต่พยานบุคคล อาจเป็นภาระเกินกว่าที่ผู้เสียหายจะสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะในกรณีของผู้ที่อยู่ในภาวะเปราะบาง (Human Rights Development Foundation, 2019) อีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญคือ การขาดกำหนดระยะเวลาที่แน่ชัดในการพิจารณาและแจ้งผลคำขอจากหน่วยงานรัฐ โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดข้อผูกพันในการแจ้งผลคำวินิจฉัยภายในระยะเวลาที่แน่นอน ทำให้หลายกรณีผู้เสียหายต้องดำเนินการติดตามผลเอง โดยไม่มีช่องทางร้องเรียนหรือรับข้อมูลที่ชัดเจนจากภาครัฐ (HRDF, 2019)

ระบบกฎหมายและกลไกการคุ้มครองผู้เสียหายในสหราชอาณาจักร

1. **Victims' Code** หรือที่รู้จักในชื่อเต็มว่า Code of Practice for Victims of Crime in England and Wales เป็นแนวนโยบายสำคัญภายใต้พระราชบัญญัติ Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004 ที่เริ่มมีผลใช้บังคับในปี 2006 และได้รับการปรับปรุงล่าสุดในปี 2021 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสิทธิขั้นต่ำที่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมควรได้รับจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Ministry of Justice, 2021)

Victims' Code กำหนดสิทธิของผู้เสียหายไว้ 12 ประการ โดยแต่ละสิทธิจะต้องดำเนินการภายในกรอบเวลาที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมที่สามารถตรวจสอบได้สิทธิเหล่านี้ประกอบด้วย

- 1) สิทธิได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพ ความเห็นอกเห็นใจ และความเป็นมืออาชีพ
- 2) สิทธิได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความคืบหน้าของคดี
- 3) สิทธิในการเข้าถึงบริการแปลภาษาและล่าม
- 4) สิทธิได้รับการแนะนำไปยังหน่วยงานสนับสนุนผู้เสียหาย
- 5) สิทธิในการเรียกร้องคืนทรัพย์สินของตนเอง
- 6) สิทธิในการจัดทำคำแถลงส่วนบุคคลของผู้เสียหาย
- 7) สิทธิในการเข้าร่วมระบบ Victim Contact Scheme

นอกจากนี้ หากพบว่าหน่วยงานใดไม่ปฏิบัติตามสิทธิที่กำหนดไว้ใน Victims' Code ผู้เสียหายมีสิทธิร้องเรียนไปยังหน่วยงานต้นทางและหากยังไม่ได้รับการแก้ไขอาจส่งต่อเรื่องร้องเรียนไปยัง Parliamentary and Health Service Ombudsman ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติของหน่วยงานรัฐโดยอิสระ

จุดเด่นของ Victims' Code คือการกำหนดกรอบเวลา (timeframes) ที่ชัดเจน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ผู้เสียหายภายใน 24 ชั่วโมงหลังการรายงานเหตุ และหน่วยงานอัยการต้องแจ้งผลการตัดสินใจว่าจะฟ้องคดีหรือไม่ภายใน 5 วันหลังมีคำสั่ง (College of Policing, 2023) การมีกรอบเวลาชัดเจนไม่เพียงแต่ในแง่ของสิทธิในการรับข้อมูล แต่ยังส่งเสริมให้มีเสียงสะท้อนความทุกข์และความต้องการของผู้เสียหายในระบบกฎหมายอาญอังกฤษอย่างเป็นระบบ

2. Criminal Injuries Compensation Authority (CICA)

เป็นหน่วยงานของรัฐในสหราชอาณาจักรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือความเสียหายจากอาชญากรรมรุนแรง โดยไม่จำเป็นต้องรอให้มีคำพิพากษาในคดีอาญาหรือให้จำเลยเป็นฝ่ายรับผิดชอบในทางแพ่ง CICA มีสถานะเป็น *executive agency* ภายใต้การกำกับของกระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice) และเริ่มดำเนินการเมื่อปี ค.ศ. 1996 โดยสืบทอดภารกิจจาก Criminal Injuries Compensation Board ซึ่งมีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1964 (GOV.UK, 2024)

จุดเด่นของระบบ CICA คือความสามารถในการให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายแม้ในกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวหรือจับกุมผู้กระทำความผิดได้ หรือแม้แต่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีความสามารถในการชดเชยค่าเสียหาย ระบบนี้เป็นมาตรการเชิงสังคมที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของรัฐในการคุ้มครองและเยียวยาผู้เสียหายจากอาชญากรรม

CICA กำหนดตารางค่าชดเชยไว้อย่างชัดเจน (Tariff of Injuries) ครอบคลุมทั้งการบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจ เช่น อาการฟกช้ำ บาดแผล ไฟไหม้ การสูญเสียอวัยวะ PTSD รวมถึงการขาดรายได้ ค่าดูแลพิเศษ และค่ารักษาพยาบาล ตัวอย่างเช่น ผู้เสียหายจากการทำร้ายร่างกายที่มีบาดแผลเล็กน้อยอาจได้รับเงินชดเชยขั้นต่ำ 1,000 ปอนด์ ขณะที่กรณีที่บาดเจ็บสาหัสสามารถได้รับมากกว่า 250,000 ปอนด์ (Galop, 2025)

3. Victim Personal Statement (VPS)

คือกลไกสำคัญในระบบยุติธรรมอาญาของประเทศอังกฤษและเวลส์ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายจากอาชญากรรมได้แสดงออกถึงผลกระทบที่ได้รับจากการกระทำผิด ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ หรือสังคม ซึ่งไม่ครอบคลุมอยู่ในคำให้การฐานะพยาน (witness statement) ทั่วไป (Crown Prosecution Service, 2023) ผู้เสียหายสามารถยื่น VPS ได้ตั้งแต่ในระหว่างการให้คำให้การ (witness statement) หรือในช่วงก่อนการพิจารณาพิพากษาโทษ (sentencing stage) ทั้งนี้การยื่น VPS เป็น “สิทธิ” ของผู้เสียหาย ไม่ใช่ “ภาระหน้าที่” และไม่ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของการดำเนินคดีอาญา (GOV.UK, 2024a) สิ่งที่ทำให้ VPS แตกต่างจาก witness statement คือ VPS มีจุดเน้นที่ผลกระทบต่อชีวิตของผู้เสียหายโดยตรง เช่น การบาดเจ็บเรื้อรัง การตกงาน ความเครียด ความกลัว ความวิตกกังวล และผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีบทบาทสำคัญในการประกอบการพิจารณาพิพากษาโทษ (sentencing) หรือในการประชุมพิจารณาการปล่อยตัวก่อนกำหนด (parole hearings) (GOV.UK, 2024b)

4. กลไกระดับท้องถิ่น: ศูนย์บริการผู้เสียหายและระบบแจ้งเตือนจำเลย

สหราชอาณาจักรมีการจัดตั้งองค์กรระดับท้องถิ่นเพื่อให้บริการผู้เสียหายจากอาชญากรรม โดยมีองค์กรสำคัญคือ **Victim Support** ซึ่งก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1974 ในฐานะ

องค์กรการกุศลไม่แสวงหาผลกำไรที่มุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้เสียหายทั้งในด้านจิตใจ และการดำเนินคดี บริการของ Victim Support ครอบคลุมตั้งแต่การให้คำปรึกษา การสนับสนุนทาง จิตสังคม การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิทางกฎหมาย การช่วยดำเนินการขอรับค่าชดเชยจาก Criminal Injuries Compensation Authority (CICA) ไปจนถึงการจัดบริการซ่อมบ้านหรือความช่วยเหลือทาง การเงินแก่ผู้เสียหายที่ต้องการฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่

สำหรับ Scotland และ Northern Ireland ได้จัดตั้งองค์กร Victim Support Scotland และ Victim Support NI เพื่อสนับสนุนสิทธิผู้เสียหายในท้องถิ่นตามกฎหมายของแต่ละพื้นที่ ขณะเดียวกัน รัฐบาลอังกฤษดำเนินโครงการ Victim Contact Scheme ซึ่งแจ้งข้อมูลเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสถานะ ผู้กระทำผิด เช่น การประกันตัวหรือการพ้นโทษ ผู้เสียหายจึงสามารถยื่นคัดค้านหรือเสนอเงื่อนไขได้ โดยระบบนี้มุ่งเพิ่มความปลอดภัยและรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายในการปล่อยตัวหรือพิจารณา parole

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบระบบคุ้มครองผู้เสียหายระหว่างประเทศไทย และสหราชอาณาจักร

ประเด็น	ประเทศไทย	สหราชอาณาจักร
1. แนวคิดพื้นฐาน	มุ่งเน้นการเยียวยาทางกฎหมายผ่าน กระบวนการยุติธรรมอาญา โดยรัฐเป็นผู้ฟ้องคดีและมีหน้าที่ชดเชยในบางกรณี	ยึดหลัก victim-centred justice และ restorative justice ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้เสียหายและ ผลกระทบจากอาชญากรรม
2. สิทธิที่กฎหมายรับรอง	พ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ พ.ศ. 2544 ให้สิทธิยื่นขอค่าตอบแทนแก่ ผู้เสียหายจากรัฐ, มีสิทธิยื่นคำร้องขอ เป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญา	Victims' Code รับรองสิทธิของผู้เสียหาย เช่น สิทธิรับรู้ข้อมูล, การแสดงความเห็น ผ่าน Victim Personal Statement (VPS), และการเข้าถึงบริการสนับสนุน
3. ช่องทางการชดเชย	ค่าตอบแทนจากรัฐผ่านสำนักงาน ยุติธรรมจังหวัดตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนฯ / การฟ้องคดีแพ่ง / คดีอาญาที่เรียกค่าสินไหม	มี Criminal Injuries Compensation Authority (CICA) เป็นหน่วยงานกลางใน การจ่ายค่าชดเชย, รวมถึงช่องทางฟ้อง แพ่ง หรือใช้กระบวนการไกล่เกลี่ย
4. การมีส่วนร่วมของผู้เสียหาย	มีบทบาทจำกัดในการพิจารณา คดีอาญา ยกเว้นกรณีเป็นโจทก์ร่วม / ให้การเป็นพยาน	มีระบบ Victim Personal Statement ให้ผู้เสียหายถ่ายทอดผลกระทบจาก เหตุการณ์ต่อศาล / มีบทบาทในการรับรู้ และแสดงความคิดเห็นตลอด กระบวนการยุติธรรม

5. บทบาทขององค์กรกลาง (หน่วยงานอิสระ)	ไม่มีองค์กรอิสระเฉพาะที่ทำหน้าที่แทน ผู้เสียหายโดยตรง มีแค่สำนักงาน ยุติธรรมจังหวัดที่ทำหน้าที่ในเชิงบริหาร	มี Victims' Commissioner และ Victim Support ที่เป็นองค์กรอิสระหรือกึ่งอิสระ ทำหน้าที่ให้ข้อมูล สนับสนุนทางจิตใจ กฎหมาย และให้เสียงแทนผู้เสียหายใน เชิงนโยบาย
--	---	--

การเปรียบเทียบระบบคุ้มครองผู้เสียหายของไทยและสหราชอาณาจักรสะท้อนแนวคิดต่างกัน โดยไทยมุ่งเยียวยาผ่านกระบวนการยุติธรรม ผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมและขอค่าตอบแทนจากรัฐได้ แต่บทบาทยังจำกัด ขณะที่สหราชอาณาจักรยึดหลัก victim-centred และ restorative justice เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายยื่น Victim Personal Statement (VPS) เพื่อสะท้อนผลกระทบต่อศาล และมีกลไก ชดเชยผ่าน CICA ที่เข้าถึงง่าย รวมถึงองค์กรอิสระอย่าง Victims' Commissioner ไทยจึงควรปรับ นโยบายให้ผู้เสียหายมีบทบาทมากขึ้น พัฒนาแนวทางเยียวยาหลากหลายมิติ และจัดตั้งกลไกอิสระเพื่อ คุ้มครองสิทธิอย่างสมดุลและยั่งยืน

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา

1) ออกกฎหมายใหม่ว่าด้วย “สิทธิของผู้เสียหาย” หรือ Victims' Bill of Rights กำหนด สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายที่หน่วยงานรัฐต้องเคารพและดำเนินการตาม เช่น สิทธิในการได้รับ ข้อมูลอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับคดีของตน สิทธิในการได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพ ปลอดภัย และเป็นมืออาชีพ สิทธิในการเข้าถึงบริการสนับสนุน เช่น การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูทางจิตใจ และ คำแนะนำทางกฎหมาย สิทธิในการร้องเรียนและขอให้มีการสอบสวนหากสิทธิถูกละเมิด กฎหมายนี้ ควรกำหนดให้มีหน่วยงานกลางในการดูแลการปฏิบัติตามสิทธิ เช่นเดียวกับ Victims' Commissioner ของอังกฤษ

2) ปรับปรุงพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนฯ พ.ศ. 2544 ขยายคำจำกัดความของ “ความเสียหายร้ายแรง” ให้ครอบคลุมมากขึ้น เช่น รวมถึงความเสียหายทาง จิตใจในระยะยาว (PTSD) หรือการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ควรกำหนดระยะเวลาการพิจารณาให้ ชัดเจน เช่น ภายใน 60 วันนับจากวันที่ยื่นคำขอ และต้องมีหนังสือแจ้งผลเป็นลายลักษณ์อักษร

3) จัดตั้งศูนย์บริการผู้เสียหายระดับจังหวัด จัดตั้งศูนย์บริการผู้เสียหายระดับจังหวัด มีลักษณะเป็น One Stop Service ที่มีเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายร่วมกันให้บริการ ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และที่ปรึกษากฎหมาย โดยให้บริการในด้านข้อมูลด้านสิทธิ ตามกฎหมาย คำปรึกษาทางจิตใจและการฟื้นฟู การประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ละจังหวัด ควรมีอย่างน้อย 1 ศูนย์ และสถานีตำรวจระดับใหญ่ควรมีมุมให้คำปรึกษาผู้เสียหายในพื้นที่

4) พัฒนาระบบแจ้งเตือนสถานะคดีแก่ผู้เสียหาย สร้างระบบ SMS หรือ Application

แจ้งเตือนสถานะคดี เช่น วันที่นัดสอบสวน วันที่พิจารณาคดี หรือการปล่อยตัวจำเลย ระบบแจ้งเตือนควรทำงานแบบอัตโนมัติ โดยดึงข้อมูลจากระบบของตำรวจ อัยการ และศาล

5) อบรมเจ้าหน้าที่ให้เข้าใจหลักความยุติธรรมที่เน้นผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง จัดการ

อบรมเชิงลึกให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาเกี่ยวกับ จิตวิทยาของผู้เสียหาย การสื่อสารอย่างปลอดภัยและให้เกียรติ กระบวนการเยียวยาทางเลือก เช่น Restorative Justice บรรจุหลักสูตรเหล่านี้ไว้ในการฝึกอบรมวิชาชีพของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม

สรุป

งานศึกษาว่าด้วยสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่มีพัฒนาการจากการมองผู้เสียหายเป็นเพียงพยานของรัฐ ไปสู่การยอมรับผู้เสียหายในฐานะ “ผู้มีสิทธิ” ที่ต้องได้รับการเคารพ ศักดิ์ศรี และการเยียวยาแบบองค์รวม ทั้งในมิติข้อมูล ข่าวสาร การมีส่วนร่วม และการฟื้นฟูสภาพจิตใจ ส่วนนี้สังเคราะห์หลักฐานเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์สำคัญ ตลอดจนหลักฐานร่วมสมัยจากสหราชอาณาจักรเกี่ยวกับ Victim Personal Statement (VPS) และระบบแจ้งเตือนสถานะคดี/ผู้กระทำผิดหลักฐานยังบ่งชี้ว่า “การได้รับการรับฟัง” และ “การได้รับข้อมูลอย่างต่อเนื่อง” เป็นปัจจัยสำคัญที่ลดความวิตกกังวลและความรู้สึกถูกรบกวนซ้ำโดยระบบ (secondary victimization) และยกระดับความไว้วางใจของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับแนวคิดความยุติธรรมเชิงกระบวนการและความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง

ดังนั้น การละเมิดอาชญากรรมคือการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายโดยตรง ผู้เสียหายจึงต้องได้รับการยอมรับ “ในฐานะบุคคลตามกฎหมาย” และได้รับสิทธิที่บังคับใช้ได้จริง ไม่ใช่เพียงการอนุญาตให้ให้การในชั้นศาลเท่านั้น กรอบคิดนี้นำไปสู่การยืนยันว่ากระบวนการที่ให้ “เสียง” และการมีส่วนร่วมแก่ผู้เสียหาย สามารถลดผลกระทบเชิงลบและความรู้สึกถูกทำให้ด้อยค่า ซึ่งเป็นรากของปรากฏการณ์ “การตกเป็นเหยื่อซ้ำ” อันเกิดจากกระบวนการยุติธรรมเอง (secondary victimization) เมื่อหน่วยงานรัฐปรับวิธีปฏิบัติให้ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง ความพึงพอใจและความไว้วางใจต่อระบบยุติธรรมย่อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อสิทธิเหล่านั้นเชื่อมโยงกับมาตรการเชิงปฏิบัติที่ตรวจสอบได้ เช่น สิทธิรับรู้ข้อมูลและสิทธิยื่นแถลงผลกระทบท่อศาล

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2563). *คู่มือการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา*. กระทรวงยุติธรรม.

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2566). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับปรับปรุงล่าสุด*. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2568, จาก <http://www.krisdika.go.th>
- Beloof, B. (1999). Victim participation in criminal justice: Constitutional values. *Journal of Criminal Justice*, 27(3), 293–305.
- GOV.UK. (2024a). *Apply for criminal injuries compensation*. Retrieved June 20,2025, from <https://www.gov.uk/claim-compensation-criminal-injury>.
- GOV.UK. (2024b). *Your rights as a victim of crime*. Retrieved June 25,2025, from <https://www.gov.uk/your-rights-if-youre-a-victim-of-crime>
- Home Office. (2020). *Code of practice for victims of crime in England and Wales (Victims' Code)*. Retrieved May 5,2025, from <https://www.gov.uk/government/publications/the-code-of-practice-for-victims-of-crime>.
- Human Rights Development Foundation. (2019). *Access to Justice for Vulnerable Victims in Thailand*. Retrieved May 20,2025, from https://hrdfoundation.org/wp-content/uploads/2019/09/HRDF_Final-victim-compensation.pdf.
- International Commission of Jurists. (2008). *Thailand Criminal Procedure Code*. . Retrieved June 20,2025, from <https://www.samuiforsale.com/law-texts/thai-criminal-procedure-code.html>
- Manikis, M. (2015). Victim participation in criminal justice: Real rights or rhetoric. *Canadian Journal of Human Rights*, 4(1), 1–28.
- Ministry of Justice. (2021). *The Code of Practice for Victims of Crime in England and Wales (Victims' Code)*. Retrieved June 20,2025, from <https://www.gov.uk/government/publications/the-code-of-practice-for-victims-of-crime>
- Ministry of Justice. (2023). *Victim Contact Scheme guidance*. Retrieved June 15,2025, from <https://www.gov.uk/government/publications/victim-contact-scheme-guidance>

NCJRS. (2005). *Use and application of the United Nations Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power – twenty years after its adoption.*

Retrieved June 20,2025, from

<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-basic-principles-justice-victims-crime-and-abuse>.

PDLegal. (2024). *Victim rights in Thai criminal proceedings.* Retrieved June 10,2025, from

<https://www.pdlegal.com.sg/thailand-criminal-proceedings-series-no-1-rights-of-a-victim/>.

Restorative justice. (2025). *In Wikipedia.* Retrieved May 5,2025, from

https://en.wikipedia.org/wiki/Restorative_justice.

UN General Assembly. (1985). *Declaration of basic principles of justice for victims of crime and abuse of power (A/RES/40/34).* Retrieved June 10,2025,

from <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-basic-principles-justice-victims-crime-and-abuse-power>

United Nations Asia and Far East Institute (UNAFEI). (2005). *Revisiting Victim Rights in the Criminal Justice Process.* Retrieved June 20,2025, from

https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No70/No70_05VE_Watanavanich.pdf